

lišče, hočejo naši nasprotniki brepogojno zatreti še celo naše srednje šole, zlasti celjsko slovensko gimnazijo. Kljub naporom naših poslancev in kljub jasno izraženi volji večine ljudskih zastopnikov cele Avstrije, rujejo sovražne sile ravno sedaj z vso silo na tihem zoper ta slovenski zavod.

V trenutku, ko je ves slovenski narod jedne misli, da se ne smemo brez boja udati navalu, oglasil se je iz narodnih vrst glasen klic, da ustanovimo v Celju za slovenske gimnazijce „Dijaški dom“, s katerim utegnemo najzanesljivejše zagotoviti obstoj slovenske celjske gimnazije. V Celju, ki stoji na slovenskih tleh sredi popolnoma slovenskega ozemlja, postavili so naši sovražniki za nemčurske in odpadniške nemške gimnazije „Studentenheim“, kateri se vzdržuje z davki v dobri tretjini slovenske dežele in za katerega so se nabirali in se še nabirajo denarni doneski po vsej Avstriji in Nemčiji.

Ali bi ne bilo naravno, da se združi tudi vsa slovenska domovina v ta namen, da z dejanjem pokaže, koliko ji je za obstanek slovenske gimnazije v Celju, v tem kulturnem središču štajerskih Slovencev, kateremu Slovenci ne smemo nikdar priznati izključno nemškega značaja! Ali ne dokažemo Slovenci svoje odločne volje za nadaljni povoljni razvoj celjske gimnazije na najlepši in najizdatnejši način, ako vsak po svojih močeh z denarnimi prispevki omogočimo ustanovitev „Dijaškega doma“ v Celju, predno se našim sovražnikom posreči slovensko gimnazijo odpraviti.

Ustanovilo se je v Celju društvo za nabiranje denarnih prispevkov za „Dijaški dom“. Mnogi odlični rodoljubi darovali so že izdatne vsote, ki pa žalibog še ne zadostujejo. Zato smo se obrnili mi slovenski akademiki, ki v borbi za slovensko vseučilišče najbolj občutimo tudi nedostatke srednjega šolstva, zlasti na Štajerskem, s pozivi na vse znane nam rojake, da blagovolijo vsak po svojih močeh prispevati za ustanovitev „Dijaškega doma“ v Celju. — Imena vseh darovalcev zapisala se bodo v spominsko knjigo „Dijaškega doma“, ter objavila tudi v slovenskih listih. Imena ustanovnikov, ki plačajo najmanj 200 kron, zabeležila bodo se pa v večem spominu na borbo Slovencev za celjsko gimnazijo l. 1902 z zlatimi črkami na spominski plošči.

Pozivamo torej še enkrat potom slovenskega časopisja vse rojake, katerim je za naš napredek na polju narodnega šolstva, da pokažemo to svojo željo ne samo z mnogimi besedami, ampak tudi z odločnim blagim dejanjem. Spominjajmo se, da dvakrat da, kdor hitro da, ter se podvizajmo, da ne zamudimo pravega trenutka! Nemudoma torej na delo za „Dijaški dom“ v Celju!

Vsi denarni prispevki naj se pošiljajo naravnost na naslov: „Dijaški dom“ v Celju.

Gradec, 20. aprila 1902.

Akademiški agitacijski odbor.

Politični pregled.

Državni zbor. — Poslanska zbornica nadaljuje razpravo o proračunu. Razprave tečejo zdaj mirno, ker so kritične postavke vse rešene. Nekoliko živahnosti je bilo pri razpravi zastran mitnic. Zbornica je že lani sklenila, odpraviti mitnice, a ker ni dovoljen drug dohodek v nadomestilo dohodka od mitnic, ni vlada dotičnega zakona predložila v sankcijo. Sedaj je bil stavljen predlog, naj se dovoli postavka „mitnice“ samo za pol leta. Ta predlog je pa bil odklonjen, ker je finančni minister grozil z demisijo, vsled česar bi bile lahko nastale velike komplikacije, in ker je vlada izjavila, da se mitnice odpravijo z novim letom.

Nemški državni jezik. — Vsenemški poslanec Bareuther je v imenu Schönerejancev doposlal vsem nemškim poslancem vseh strank predlog glede uvedanja nemškega državnega jezika s prošnjo, naj ta predlog podpišejo. Predlog obsega osem točk, ki se glase: § 1. Nemški jezik je državni jezik. § 2. Vsak državni uradnik ga mora biti zmožen v besedi in v pismu. § 3. V državnem zboru in v delegacijah se govori samo v nemščini. § 4. Nemščina je uradni jezik vseh državnih oblastnij v notranji in v zunanji službi. § 5. Vse nemške vloge se sprejemajo pri vsaki državni oblasti, le v okrajih, kjer je obdevalni jezik drug kot državni, morajo nižji uradi sprejemati vloge tudi v tem jeziku ter jih obravnavati in reševati v tem jeziku, če je potreba. § 6. Ako kaka občina ugovarja, se šole z drugim, kakor državnim jezikom ne sme ustanoviti. V ljudskih, meščanskih, pripravniških, srednjih, obrtnih in višokih šolah s svojim nenemškim učnim jezikom se mora v vsakem razredu poučevati nemščina, ter se mora pri izpitih rabiti vsaj v enem predmetu. § 7. Vse določbe in navade, ki so s tem zakonom v protislovju, so razveljavljene. — Slovani se temu predlogu smejejo. Celo raznim radikalnim Nemcem se zdi neumno, s takim predlogom nastopiti, ko zanj niti navadne večine ne bo dobiti, kaj še dvetretjinsko, ki je potrebna, če naj ta zakon obvelja.

Francija — Po vseh razburljivih pripravah so se izvršile volitve v francoski parlament mirno. V bistvu ostanejo razmere v zbornici neizpremenjene. Nacionalisti in z njimi zvezani monarhisti in klerikalci so pridobili v Parizu nekaj novih mandatov, zato pa so jih izgubili na deželi. Izgubili so celo nekaj odličnih voditeljev, Drumonta, Piona, Cassagnaca. Ali Pariz je nacionalističen, kar je za ministrstvo hud udarec. Pri ožjih volitvah pa imajo vladni kandidatje upanje, da večinomoma zmagajo, in tudi socialisti se nadejajo, da vzamejo še nekaj mandatov nacionalistom. V ožjo volitev prideta tudi dva ministra, socialist Millerand, katerega socialisti zapuščajo, in naučni minister Leygues. Značilno za pariške razmere je pa zlasti to, da pride tudi nekdanji ljubljenec Parižanov Brisson, kandidat za predsedniški stol, v ožjo volitev z bonapartistom Tournadom, ki je sicer zaslužen major, a kot politik neznamen. Izmed 572 izvoljenih poslancev jih je 243 ministerijalnih, 158 protiministerijalnih, 174 ožjih volitev je še potrebnih, med temi se jih vsaj 122 izvrši ugodno za vlado. Ostalo je in bo torej vse pri starem, vendar je možno, da se vlada dolgo več ne vzdrži, ker je prišlo v zbornico dokaj novih mož in ker je na Francoskem že običajno, da novih volitev nobena vlada ne prenese. Mogoče pa je, da si Waldeck-Rousseau pomaga z rekonstrukcijo kabineta.

Nemiri na Ruskem. — Če ni velikošolskih nemirov, se pojavijo delavski, če ni teh, pa delajo izgrede kmetje ali pa se puntajo celo vojaški polki. Po Rusiji opasno vre in zdi se, da vlada splošna nezadovoljnost. Ruska vlada vpliva na velike inozemske liste, da o teh izgredih in opasnih razmerah kolikor možno malo in nedolžno poročajo, da se ne razve, kako piškavo je na Ruskem. Sedaj se je izvedelo, da v okrajih Harkov in Poltava razgraja, požiga in pleni plemenitaške hiše okoli 18 000 kmetov, ki radi slabe letine stradajo.

Povod izgredom je torej velika beda, ki se na Ruskem seli iz kraja v kraj, ter docela ne umre nikdar. Veliki vojaški oddelki so v nemirnih krajih. Tudi generalni guverner iz Kijeva, general Dragomirov, je potoval v nemirne kraje. Tako je na Ruskem sedaj vse puntarsko. Tvorniški delavci v Moskvi in okolici so začeli štrajkati. V cvetnem tednu so se delavci zbrali na velikem ljudskem trgu ter razgrajali. Policija ni opravila ničesar, zato je prišlo vojaštvo, peš in na konjih. Vnel se je boj, v katerem so bili ubiti in ranjeni delavci in vojaki. Naslednjega dne so se izgredi ponovili, in vojaštvo je moralo zopet posredovati. V Moskvi se boje novih nemirov za rusko Veliko noč, ker tudi po drugih mestih med delavci vre. Delavci v Peterbugu in okolici naznanjajo da se začne dne 1. maja t. l. generalni štrajk, ako se njih zahtevam ne zadosti.

Vojna v južni Afriki. — Iz Londona poročajo, da se je predsednik Stein z voditelji Burov in z lordom Kitchenjem glede miru docela dogovoril ter da se pripelje v Evropo, kjer stopi v dogovor s Krügerjem. Stein in Krüger bi imela torej končno posvetovanje glede mirovni pogojev. — Drugi viri pa trdijo, da Buri na mir več ne mislijo, ker jim je Botha sporočil, da jim Angleži neodvisnosti ne priznajo. Buri pa brez neodvisnosti miru ne sklepajo. Iz Amsterdama poročajo, da vlada v Kaplandiji veliko razburjenje, ker angleška vlada Kaplandcem, ki so Bure v vojni podpirali, noče priznati amnestije. Zato se bo vojna nadaljevala. Sploh se širijo glasovi, da tistih mirovni pogojev, ki so jih dognali voditelji, Buri ne sprejmo, ter da se ostala pogajanja brezuspešna.

Obrtnija.

Boj proti terminski kupčiji.

I.

Meseca decembra je dunajska poslanska zbornica s pregromno večino, namreč z vsemi proti 7 glasom, sprejela predlog, s katerim se je zahtevala odprava terminske kupčije in s katerim se je naročalo narodnogospodarskemu odseku, naj predloži do konca meseca januarja popolno odpravo terminske kupčije obsezajoč zakon.

Ta rok je že davno potekel, a vender narodnogospodarski odsek še doslej ni izpolnil svoje naloge.

Po dolgotrajnih posvetovanjih in prepirih ter neštevilnih kompromisih je ta odsek naposled skrpal zakon, ki ne obsega popolne odprave terminske kupčije na žitni borzi, vsled česar je prvotni poročevalec, slovenski poslanec dr. Ploj odložil poročanje.

Kaj je pač vzrok odsekove neposlušnosti in vladnega odpora glede popolne odprave terminske kupčije, ko sicer zlasti vlada tako rada ustreza vsem zahtevam agrarcev? Ali je forumliranje tako težko ali pa naposled terminska kupčija sploh ni tisti silni sovražnik in uničevalec kmetijstva, kakor se jo vedno popisuje?

Kdor hoče odgovoriti na to vprašanje, mora pač najprej preiskati, kaj je prav za prav ta terminska kupčija, kako je nastala in kake so njene posledice. V tem oziru je enketa, ki se je vršila l. 1900 v poljedelskem ministrstvu podala obilo važnega gradiva

in je pokazala, da je terminska kupčija forma, po kateri se določa mejnarodna cena žitu in da je terminsko kupčijo ustvaril veliki kapital v svrhu svetovnega prometa z žitom.

Nastala je terminska kupčija v tistem trenutku, ko je kupčija z žitom postala svetovna kupčija, ko je nastala potreba, dobivati za prehranjenje evropskega prebivalstva žita iz prekomorskih dežel. To se je zgodilo v sedemdesetih letih minolega stoletja. Na Angleško se je že poprej dovažalo žito iz Amerike, ali sila, da je morala Evropa dobivati žita iz Amerike, je nastala šele koncem 60 let preteklega veka.

To je imelo vsakovrstnih posledic. Pred vsem je postala cena ameriškemu žitu važen faktor pri določanju cene evropskega žita in prišlo je do tega, da se je ustanavljala svetovna cena žitu, nadalje pa je ameriško žito ustvarilo nove velike nevarnosti za vso evropsko žitno kupčijo. Vsled vplivanja cene ameriškega žita na ceno evropskega žita je nastalo v sedemdesetih letih XIX. veka silni padec vseh cen, v obrambo pred nevarnostimi, grozečim od ameriške konkurence, pa se je razvila terminska kupčija.

S tem, da je žito postalo svetovno tržno blago, so prenehali vplivati na določitev cene le lokalne razmere, kakor množina pridelka, množina konsumna, prometna sredstva itd., katere okoliščine je lokalni trgovec lahko pregledal. Poprejšnje razmere, ko so ceno določevale samo lokalne okoliščine, so se premenile, čim je bilo treba dobivati žita iz Amerike, iz Indije in iz Avstralije. Pri tem je uvaževati tudi to, da se žetev ne vrši v vseh produkcijskih pokrajinah ob istem času, nego da pride pridelano žito ob jako različnih časih na trg.

Žitni trgovci so skušali na razne načine premagati nevarnosti, ki prete od tega, da se more žito iz prekomorskih dežel le jako počasno spravljati v Evropo in da se v tem času cene lahko močno spremenijo. Moderna kupčijska tehnika je v to svrhu ustanovila terminsko kupčijo. Rodil se je ta način kupčevanja v Severni Ameriki, kajti diferenca v kakovosti raznih vrst žita je v Ameriki prav majhna in se je vsled tega dala temu ustvariti nekaka povprečna tipa, kar je omogočilo razvoj terminske kupčije. Iz Amerike je bila terminska kupčija presajena v Evropo in se je tu razvila na poseben način. Kupčijska forma, ki je bila ustanovljena, da obvaruje veletrgovino pred premembami v svetovni ceni žita, je postala v Evropi sredstvo za špekulacijo z žitom. Vsled tega vpliva špekulacija prav pogostoma odločilno na ceno žita, seveda samo za nekaj časa, kajti naposled zmaga vender-le naravni zakon, ki določuje cene raznim pridelkom. Vplivanje špekulacije na ceno se je začelo tedaj, ko so cene evropskega žita posebno močno padle. Agrarci menijo, da je špekulacija povzročila padanje žitnih cen, ne dejstvo, da je prekomorska produkcija zadobila odločilni vpliv na cene. Vsled